

Anonimke med moralo in pravom

Dr. Albin Igličar

Z moralnega vidika je anonimno prijavljanje zavržno ravnanje, s pravnega vidika pa so v slovenskem Zakonu o inšpekcijskem nadzoru nepodpisane prijave dovoljene in lahko sprožijo inšpekcijski nadzor. Anonimne pobude, prijave, obtožbe ipd. niso pojav »zdrave družbe«, ampak spodbujajo družbo nezrelih osebnosti in ovaduhov. V družbi to povzroča nasprotovanja in konflikte. Anonimne prijave so zelo pogosto motivirane z lastnimi interesi prijavitelja in ne z javnim interesom.

Kadar se prijavitelj oziroma pobudnik skriva v anonimnost, je kršena vrednota človeškega dostojanstva, ki je tudi vrhovna pravna (ustavna in zakonska) vrednota in izhodišče človekovih pravic. Ustava Republike Slovenije določa, da ima vsakdo pravico do osebnega dostojanstva in varnosti (21. in 34. čl.). V primerih neutemeljenih anonimnih pobud torej prihaja do neutemeljenega poseganja v ustavne pravice, saj tudi ni mogoče izpeljati temeljne pravice človeka do sodnega varstva ter pravice do odprave posledic kršitve pravic (15/4 čl. Ustave RS). To pa ima pogosto negativne posledice za ustavno zagotovljeno nedotakljivost duševne in telesne celovitosti oseb, ki so preiskovane v postopku inšpekcijskega nadzora. V teh primerih se zgodi neutemeljen poseg v človekovo zasebnost (35. čl.). Z vsem tem se rušijo tudi moralne osnove pravnega sistema (kot minimuma morale) in etične podlage delovanja nadzornih institucij.

Ukrepanje na temelju anonimnih pobud je sicer zamišljeno kot izrazita izjema v pravnem sistemu, ki jo je treba tolmačiti skrajno zožujoče (intenzivno). Sistemski Zakon o splošnem upravnem postopku anonimnih vlog strank ne pozna. Ime vlagatelja je namreč ena od nujnih sestavin vloge, s katero državni organ prične upravni postopek (66/1.čl.). Izjemo od tega načela pozna Zakon o inšpekcijskem nadzoru, ki inšpektorju nalaga, da mora obravnavati tudi anonimne prijave. V skladu s to določbo ravna tudi šolska inšpekcija in opravi - tudi na podlagi anonimne pobude - izredni nadzor.

Upoštevanje anonimnih prijav pa naj bi bilo v praksi skrajna izjema, če te prakse že ni mogoče v celoti zavreči. Vodilo pri tem naj bi bilo pravilo: Inšpektor na osnovi anonimne pobude ne začne postopka, razen kadar je iz okoliščin mogoče sklepati, da je taka prijava očitno resnična in utemeljena.